

Tūrisma pētījumi LATVIJĀ

AKTUALITĀTES UN NĀKOTNES VIRZIENI

13.00–13.30 “Metaverse potenciāls ilgtspējīga tūrisma galamērķa nodrošināšanā: Liepājas gadījuma izpēte”

Zane Gusta, Ilze Grospiņa (Liepājas Universitāte)

Liepājas valsts pilsēta ir viens no populārākajiem tūrisma galamērķiem Latvijā, par ko liecina ikgadējais tūristu skaita pieaugums. 2027. gadā Liepāja kļūs par Eiropas kultūras galvaspilsētu, kas varētu sekmēt būtisku tūristu skaita pieaugumu un varētu radīt ilgtspējīga tūrisma galamērķa attīstības izaicinājumus. Lai arī tūrisma nozares attīstība veicina ekonomisko izaugsmi, tai piemīt arī negatīva ietekme uz vides un sociāliem aspektiem, tāpēc ilgtspējīga tūrisma galamērķa attīstības nodrošināšanai ir nepieciešams pievērst lielāku uzmanību ne tikai ekonomikas, bet arī vides un sociālās ilgtspējas dimensijām. Straujais tūristu skaita pieaugums var radīt pretrunas ar Liepājas valsts pilsētai piešķirto Eiropas Savienības klimatneitrālās viedpilsētas 2030 statusu (CSP, 2023; Liepāja travel, 2023; Eurocities, 2023).

Pēdējās desmitgades laikā pasaulē ir pieaudzis pētījumu skaits, kuros atspoguļojas tehnoloģisko risinājumu pozitīvā ietekme uz ilgtspējīga tūrisma galamērķa attīstību, un kuriem var būt izšķiroša nozīme ilgtspējas mērķu sasniegšanā, kā piemēram, sabiedrības informēšana par dabiskās vides aizsardzības pasākumiem, vietējām tradīcijām, tūrisma plūsmas kontrole u.tml. (Loureiro & Nascimento, 2021; Archi, et. al. 2023; UNWTO, 2024). Ir jāapzinās ilgtspējīga tūrisma galamērķa attīstības nodrošināšanas sarežģītais daudzdimensiālais modelis, kura īstenošanai ir nepieciešams vairāk kā viens tehnoloģiskais risinājums, tāpēc šī pētījuma ietvaros plašāk tiek pētīts metaverse potenciāls Liepājas ilgtspējīga tūrisma attīstības nodrošināšanā. Metaverse tūrismā galvenokārt izmanto kā novatorisku un aizraujošu tūrista pieredzi virtuālajā vidē, kurā izmantojot tehnoloģijas lietotājiem tiek sniegta iespēja izpētīt galamērķi un piedalīties dažādās tūrisma aktivitātēs (Buhalis, et. al, 2023).

Pētījuma mērķis ir apkopot metaverse teorētiskos aspektus un izmantošanas iespējas Liepājas tūrismā. Lai sasniegtu pētījuma mērķi, tiek veikta metaverse iekšējo un ārējo faktoru priekšrocību un problēmu analīze, kā arī apkopoti ekspertu viedokļi par metaverse potenciālu Liepājas tūrismā, plašāku uzmanību pievēršot ilgtspējīga tūrisma galamērķa attīstības izaicinājumiem.

13.30–14.00 “Digitalizācijas ietekme uz viesnīcu nozares ilgtspējību”

Galina Robertsons, Dzintars Priedītis (HOTEL SCHOOL Hotel Management College)

Ilgspējība un ilgtspējīga attīstība ir kļuvuši par būtiskām diskusiju tēmām biznesa aprindās visā pasaulē. Pieaugoša ekonomiskā nevienlīdzība, resursu trūkums, piesārņojums, pieaugošais iedzīvotāju skaits, politiskie traucējumi, globalizācija, konkurence un daudzi citi faktori liek uzņēmumiem meklēt un ieviest jaunus risinājumus, lai izdzīvotu nemīdīgo pārmaiņu un nenoteiktības pasaulē. Viesnīcu nozare nebūt nav izņēmums. Lēnām atgūstoties no COVID-19 pandēmijas, nozare saskaras ar daudzām citām problēmām. Digitalizācija ir būtiska, lai uzņēmumi varētu darboties ilgtspējīgāk, savos procesos integrējot digitālās tehnoloģijas, lai palielinātu efektivitāti un pārveidotu uzņēmējdarbību.

Šī pētījuma mērķis ir noskaidrot, vai digitalizācija veicina viesnīcu uzņēmumu ilgtspējīgu attīstību, un apzināt nākotnes tendences. Dizains/metodoloģija/pieeja: literatūras pārskats, kam seko Latvijas viesnīcu nozares uzņēmumu aptaujas anketa.

Pētījums parādīja, ka viesnīcu digitalizācijai ir pozitīva ietekme uz visiem trim ilgtspējības pilāriem, lielāku uzsvāru liekot uz ekonomikas un vides ilgtspējību. Finanšu spiediens un klientu cerības ir galvenie virzošie faktori digitālo tehnoloģiju ieviešanā. Tendences liecina, ka turpmāk tiks akcentēta šo divu parādību savstarpējā saistība, un viesnīcas virzīsies uz automatizāciju un pašapkalpošanās sistēmu ieviešanu.

Pētījuma ierobežojumi/ietekme: pētījuma rezultāti atbilst iepriekšējam pētījumam; tomēr motivācija digitālo tehnoloģiju ieviešanai Latvijas viesnīcās atšķiras. Turpmākajos pētījumos tiks analizēta konkrētu digitālo tehnoloģiju ieviešanas ietekme uz viesnīcu uzņēmumu ilgtspējīgu attīstību. Praktiskās sekas: pētījuma rezultāti ļauj viesnīcu uzņēmumiem izcelt saukņus starp digitalizāciju un ilgtspējību; parādīt, cik svarīgi ir pievērst lielāku uzmanību sociālajai ilgtspējībai un līdzsvaram starp "cilvēka pieskārienu" un tehnoloģiju pārņemšanu.

14.00–14.30 “Tumšā mantojuma iekļaušana tūrismā: teorētiskie un praktiskie aspekti”

Aija van der Steina (Vidzemes Augstskola), Maija Rozīte (Biznesa augstskola “Turība”)

Lai arī akadēmiskajā vidē tumšā mantojuma tēmai tūrisma kontekstā ir pievērsta uzmanība jau ceturtdaļgadsimtu, un atsevišķi ceļojuma galamērķi ir kļuvuši par atpazīstamiem tumšā tūrisma galamērķiem, joprojām daudzos ceļojumu galamērķos tumšais mantojums ir atstāts ārpus tūrisma sistēmas. Jo īpaši tas attiecināms uz tumšākajām no tumšā tūrisma spektra vietām (Stone, 2006). Tam par iemeslu var būt daudzi apstākļi, piemēram, gan iztrūkstošās vai nepietiekamās zināšanas vietējā sabiedrībā un galamērķa viesu vidū; gan mantojuma atšķirīgā interpretācija dažādās grupās, kas var izraisīt nesaskaņas un pat konfliktus; gan tas, ka ar tumšo vēsturisko mantojumu vietējā sabiedrība neļepojas, tāpēc izvēlās par to nerunāt. Arī tūrisma pārvaldības organizāciju un citu iesaistīto pušu pārstāvju “bailes” un “nemācēšana” komunicēt par mantojumu, kas saistītas ar sarežģītiem pagātnes notikumiem, var būt viens no iemesliem, kāpēc šis mantojums joprojām ir “aizmirsts”.

Šajā ziņojumā tiks atklāti galvenie faktori, kas ietekmē tūrisma attīstību tumšākajās no tumšā tūrisma vietām, balstoties gan uz teorētiskajām atziņām, gan empiriskiem pētījumiem Latvijā, kas tika īstenoti Latvijas Zinātnes padomes finansētā projekta “MemoTours” ietvaros. Balstoties uz ebreju mantojuma un holokausta vietu piemēriem, autori piedāvā kā soli pa solim tumšais mantojums iekļaujams tūrismā. Ņemot vērā mantojuma vietu kolektīvajā atmiņā un mantojuma apmeklēšanas motīvus, tiek iedalīti trīs secīgi soļi: (1) tumšā mantojuma kā nozīmīga vietējā mantojuma apzināšana un pamatziņu iekļaušana tūrisma informācijā; (2) kvalitatīva tūristu pieredzējuma veidošana un pilnveidošana; (3) tumšais mantojums kā nozīmīgs vietas identitātes elements, proaktīva piedāvājuma veidošana un pilnveidošana, mārketinga komunikācija. Autori sniedz rekomendācijas aktivitātēm, kas GPO ir īstenojamas katrā attīstības fāzē.

Tūrisma pētījumi LATVIJĀ

AKTUALITĀTES UN NĀKOTNES VIRZIENI

14.30–15.00 “Eiropas tirgum nepieciešamo spa un labjūtes sektora darbinieku prasmju aktualizēšana”

Kristīne Bērziņa-Cunskā, Ilze Medne (Latvijas Universitāte)

Pēdējās desmitgadēs spa un labjūtes tūrisms Eiropā ir strauji attīstījies globalizācijas, iedzīvotāju novecošanās, dzīvesveida izmaiņu un medicīnas sistēmu izaicinājumu dēļ. Problēmas formulējums izriet no tā, ka straujajai nozares attīstībai ir nepieciešams atbilstošs darbaspēka nodrošinājums un darbaspēka izglītība. Nozares speciālisti norāda uz neapmierinātību ar prasmēm un zināšanām, ko sniedz studijas, tāpēc augstākās izglītības iestādēm un nozares profesionāļiem ir jāsadarbības mācību programmu un apmācību izstrādē. Pētījuma mērķis ir apzināt pašreiz Eiropas tirgū pieprasītās prasmes un kompetences spa un labjūtes nozares darbiniekiem. Lai analizētu situāciju septiņās Eiropas valstīs – Latvijā, Slovākijā, Francijā, Itālijā, Serbijā, Grieķijā, Bulgārijā un Latvijā –, tika izvēlētas gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās pētījumu metodes. Galvenie pētījuma rezultāti un secinājumi norāda uz zināšanām, prasmēm un kompetencēm, kas jāiekļauj spa un labjūtes mācību programmās, pamatojoties uz divu ieinteresēto pušu – spa un labjūtes darba devēju, kā arī profesionālās izglītības un apmācības sniedzēju – viedokli. Ieteikumus veido studiju kursu kopums, kas ietver Eiropas tirgū vispieprasītākās prasmes, zināšanas un kompetences.

15.00–15.30 “Vides pārvaldības prasmes Somijas un Latvijas tūrisma organizācijās”

Ilze Grīnfelde (Vidzemes Augstskola), Linda Veliverronena (Vidzemes Augstskola), Sanna-Mari Renfors (Satakuntas Augstskola (Somija))

Eiropas Zaļais kurss paredz, ka pakāpeniski iniciatīvas, kas vērstas uz klimatneitralitātes sasniegšanu Eiropas Savienībā iegūs juridisku spēku un būs obligātas, tai skaitā arī tūrisma nozaru organizācijām. Šis pētījums vērtē Latvijas tūrisma organizāciju gatavību vienā no aspektiem, kas saistīts ar zaļo prasmju ieviešanu analizējot vides pārvaldības prasmes. Situācija Latvijas tūrisma organizācijās tiek analizēta kontekstā ar Somijas pieredzi, kas līdz šim ļoti nopietni uztvērusi vides ilgtspējas jautājumus gan nacionālā, gan organizāciju līmenī. Pētījuma dati iegūti daļēji strukturētās intervijas ar tūrisma galamērķa pārvaldes organizācijām, maziem un vidējiem tūrisma un viesmīlības uzņēmumiem, kā arī piesaistes vietām (n=11 Somijā un n=12 Latvijā). Pētījuma rezultāti liecina, ka Latvijā gan tūrisma galamērķa organizācijās, gan uzņēmumos valda atšķirīga izpratne par ilgtspējas jautājumiem. Uzņēmējiem drīzāk kā par vides pārvaldības prasmēm vispār ir izteiktāka motivācija apgūt praktiskas zināšanas par tehnoloģijām, kas ļaus piedāvāt ilgtspējīgākus pakalpojumus, savukārt uzņēmējdarbībā praksē tiek ieviesti tikai finansiāli pamatoti risinājumi. Organizācijas Latvijā arī īpaši neizjūt klientu spiedienu ieviest ilgtspējīgākas prakses. Vairāki no intervējamiem arī norāda, ka sistēma Latvijā nav vērsta uz ilgtspējas prakšu atbalstu, kas var būt arī demotivējošs faktors. Savukārt Somijā tūrisma profesionāļi vairāk uzsver izpratnes un vispārēju vides pārvaldības zināšanu nozīmīgumu tūrismā, tai skaitā arī to vides komunikāciju. Par būtiskiem arī tiek uzskatīta sadarbība ar citām iesaistītajām pusēm, kas ļauj samazināt resursu patēriņu. Vairāki no intervētajiem uzņēmumiem Somijā arī ieviesuši vides pārvaldības sistēmu, lai uzlabotu savas organizācijas izpildījumu ilgtspējas jautājumu kontekstā un atzīst, ka resursu taupīšanas un efektīvas izmantošanas prakses ir ikdienas rutīna.

15.30–16.00 “Apritīgums kā ilgtspējīgas tūrisma nozares virzītājspēks”

Agita Liviņa (Vidzemes Augstskola), Dzintra Atstāja (Banku Augstskola)

Šodienas aktualitāte ir, kā apritīguma principus un zaļā kursa prasības no mērķa uzstādījumiem Eiropas Savienības un nacionālos politikas plānošanas dokumentos praktiski ieviest tūrisma organizācijās. Tūrisms ir svarīgs ekonomiskās un sociālās attīstības virzītājspēks. Nozare veicina ekonomikas izaugsmi, nodrošinot ienākumus, nodarbinātību un ieguldījumus Eiropā un īstenojot eksportu. Tūrisma nozare palīdz saglabāt kultūras un dabas mantojumu, nodrošina ieņēmumus, lai finansētu tūristu un iedzīvotāju izmantotos objektus un infrastruktūru, un veicina izpratni par Eiropas kopējo identitāti un pilsoniskumu, ko raksturo tā daudzveidība (Eiropas tūrisma manifest). Referāta mērķis ir iepazīstināt ar 2024. gada janvārī uzsāktu, Latvijas Zinātnes padomes finansētu pētniecības projektu “Resursu un procesu novērtējums apritīguma un zaļā kursa ieviešanai tūrisma sistēmā”. Pētniecības projekta mērķis ir izpētīt, kā apritīguma principus un Zaļā kursa prasības no mērķa uzstādījumiem Eiropas Savienības un nacionālos politikas plānošanas dokumentos praktiski ieviest tūrisma sistēmā. Ziņojums sniegs ieskatu par līdz šim vairāk pētītajiem aprites principiem tūrisma nozarē un tūrisma sistēmas elementos, aktualizējot un izceļot pētījuma virzienus, kam līdz šim mazāk pievērsta uzmanība. Jaunais 2024. gada ziņojums “The Circularity Gap Report 2024” uzsver, ka no teorijas jāvirzās uz darbībām. Apritīguma trūkuma ziņojums valstis iedala trīs grupās “Veidojošās (Build). Augošās (Growth). Pārmaiņošās (Shift)”. Katrai no tām ir sava loma pārmaiņu virzībā. Pārmaiņu valstīm, ar augstu patēriņu, ienākumiem, strauju darbaspēka novecošanos, kā būtiskākais ir saglabāt labbūtību un samazināt materiālu patēriņu. Aktuāls ir jautājums “Ko un kādos veidos var sniegt tūrisma nozare?” Tieši to pētīs, izziņās un analizēs pētnieku grupa, lai nonāktu pie labākajiem risinājumiem. Pētnieki aicina uz sadarbību interesentus, jo plānots, ka pētījuma rezultāti tūrisma politikas veidotājiem un organizācijām sniegs ieskatu par nepieciešamajām izmaiņām, lai organizācijās tiktu izpildītas zaļā kursa prasības, kā arī lai praksē īstenotu ilgtspējīga tūrisma galamērķa darbību. Projekta noslēgumā tiks sagatavots ziņojums par nepieciešamo atbalstu un resursiem zaļā kursa īstenošanai tūrisma uzņēmumos un praktiska palīdzība, lai uzņēmumi veiktu priekšizpēti zaļā kursa prasību ieviešanai.

16.00–16.30 “Ūdens avoti kā tūrisma galamērķi Latvijā un pasaulē”

Jānis Bikše (Vidzemes Augstskola)

Ūdens avoti visās pasaules kultūrās jau kopš seniem laikiem ir bijuši ļoti nozīmīgi – tie pildījuši ne vien kā tīra dzeramā ūdens ieguves, bet arī atveseļošanas, sakrālās, fortifikācijas un citas funkcijas. Līdz ar tūrisma attīstību, avoti jau daudzus gadsimtus tiek apmeklēti kā unikāli dabas objekti. Visdažādākajos pasaules reģionos iezīmējas gan kopīgas avotu tūrisma attīstības tendences, gan arī problēmas.

Atslēgas vārdi: ūdens avoti, ilgtspēja, dabas tūrisms, rekreācijas tūrisms, sakrālais tūrisms.